БЕЛАРУСЬ

Штадзенная палітычна-эканамічная і літэратурная газэта

пад агульным кіраўніцтвам Язэпа Лёсіка.

ГОД ВЫДАНЬНЯ II.

Падпіска на 1 м-ц: з перасыл. 20 р. без перас. 17 р.

АБВЕСТКІ: на 4-й страніцы прымаюцца ва ўсіх мовах па 2 мк. за радок пэтыту.

Газэта выходзіць штадня, апроч дзён пасьлесьвяточных.

Рэдакцыя і Кантора: Менск, вул. Міцкевіча, Беларускі Дом (б. Юбілейны).

Рэдактар прымае ад 12—1 гадз. Кантора адчынена ад 9 да 2 гад. і ад 5 да 7 гад.

Рукапісы павінны быць чытэльна напісаны і з адрэсам аўтара.

Аплата прынятых рукапісаў залежыць ад рэдакцыі.

Рукапісы назад не выдаюцца.

ЦАНА 1 МАРК.

№ 8 (64). Менск, Серада 14 студзеня 1920 г. № 8 (64).

Што-ж далей?

Сталося тое, што павінно было стацца. Армія Дэнікіна разгромлена і ганебна уцякае. Вайсковая арганізацыя, утвораная расіскімі рэстаўратарамі, ад соцыялістаў да нацыяналістаў добрага старога царскага часу, цяпер нікога ўжо ня можа падманіць. „Единая, великая недѣлимая Россія“—гэтае страшыдло для ўсіх, у ком жывы дух і жыве любоў да свайго народу, к волі і незалежнасьці,—больш ужо ня істнуе. Толькі тупые царскіе гэнэралы ды адарваные ад зямлі расійскіе соцыялісты могуць яшчэ верыць у вялікарасійскую мару, бязупынна уцякаючы ад сваіх праціўнікаў і шукаючы паратунку ў Чорным і Азоўскіх морах.

Цяпер крах адбудаваньня вялікай Расіі стаў ясным для ўсіх і навет тым, хто яшчэ нядаўна верыў у рэстаўрацыю Расіі, каму гэтая рэстаўрацыя была карысна, каму лягчэй было мець дзело з адным вінавайцам, як з некалькімі. *Антанта ўжо адмаўляецца падтрымліваць расійскіх „патрыотаў“*. Лёйд-Джордж і Клемансо, яшчэ нядаўна траціўшые міліярды народных грошай на падтрыманьне дружацкай Расіі, цяпер ужо на ўвесь сьвет гавораць, што няма там людзей, каторые маглі-б гаварыць ад імя Расіі. Значыць, ні Калчак, ні Дэнікін ня могуць больш рахаваць на падтрыманьне збоку Антанты.

На чаргу цяпер пастаўлен новы плян (трэба думаць, што не апошні) пакарэньня „усходніх барбараў,“ — чужымі рукамі, чужою кроўю Антанта хоча задушыць бальшавікоў. Яна разьлічае утварыць новы фронт, зьвязаць коаліцыяй Польшчу, Чэха - Славію, Румынію ды іх сіламі задушыць бальшавікоў. Антанта мае на гэта права гаспадара Эўропы, і пытаньне аб тым, ці добра ці кепска яна гэта робіць,—у гэтым выпадку нас ня цікавіць.

Для нас важна другое. Нас цікавіць пытаньне: калі Антанта задушыць бальшавікоў, то будзе яна аднаўляць старую Расію, ці, нарэсьце, праканаецца, што старой Расіі больш быць ня можна?

У нас дагэтуль няма даных, каторые сьведчылі-б, што Антанта перастала верыць у Расію.

Але мы маем шмат фактаў, што пацьвярджаюць нашую правільную думку аб тым, што Расіі больш быць ня можна. Дэнікін разьбіты і гіне, але не затым, што быў слабы на полі бітвы. О, не! Сілы-б яго хваціло. Але гэта была бязмоцная сіла, бо ня мела ў сабе духу нацыянальнай ідэі. Не бальшавікі, каторые самі уміраюць памалу, а сялянство, —*украінскае* сялянство, казацтво, *кубаньскае* казацтво, як нацыянальные організмы, пабядзілі Дэнікіна. Гэта яны гоняць яго з свае зямлі, гэта яны вызваляюць свой край ад акупантаў. Так было і пры немцах, калі украінскі народ прагнаў нямецкага стаўленіка Скарапацкага, так было і пры бальшавіках і так будзе пастаянна, калі на чужой зямлі будзе спыняцца чужая нага, незалежна ад таго, якіе абяцанкі яна будзе даваць. Калі-б цяпер магла хутка утварыцца украінская армія, то бальшавікі не акупіравалі-б Украіны; бальшавікі туды прышлі *часова*, як адзіная організованая сіла, каторая прышла па пустое посьле Дэнікіна месцо. Бальшавікі гэта разумеюць, і ня дарма Троцкі ў сваім прыказе абяцае Украіне некую аўтаномію і утварэньне нацыянальнай улады і арміі.

І ў той момант, калі пацярпеўшая крах Антанта папраўляе свае зблутаные рады, каб зноў нанесьці удар, мы пытаем:

— Што-ж далей?

Ці будуць гэтак сама акупіравацца тэрыторыі быўшай Расійскай імпэрыі дзеле таго, каб дагадзіць адным толькі расійскім памешчыкам і страціўшым грунт пад нагамі маскоўскім соцыялістам, а ці будуць гэтак сама карыстацца спачуцьцем і прыхільнасьцю тые, хто паказаў сваю нежыцьцяздольнасьць, хто гіне, хто жыў толькі як дэспот? Ці нарэсьце будзе пачуты стогн і крыкі змучаных ў няроўным змаганьні народаў Украіны, Беларусі, Літвы і інш.

Пара-ж ужо прызнацца, што вялікая і непабядзімая сіла нацыянальнага самаўсьведамленьня, што супакоіць разбушаваны акіян нацыянальнай рэвалюцыі можна толькі прызнаньнем законных праў народаў, здавальненьнем іх справядлівых дамаганьняў і падтрыманьнем іх у справе іх уласнага вызваленьня. А датуль, покі гэта ня будзе зроблено, як раней на тэрыторыі быўшай Расіі будзе панаваць безладзьзе, праліваццa кроў і ніякіе карацельные экспэдыцыі, ніякі агонь, ніякі меч ня вырве з душы народу яго жыцьпёвых нацыянальных дамаганьняў.

І колькі-б не тварылі палітычных камбінацыяў і як-бы хітрые яны ня былі,—бальшавікі астануцца на чале Маскоўшчыны, а пажар грамадзянскай вайны на Ўсходзе Эўропы не патухне.

І так сама, як з Украіны, Кубані і Горскіх рэспублік—уцяклі бальшавікі і дэнікінцы, як з Латвіі і Літвы уцякло войско Юдэніча, бальшавікі і бэрмонтаўцы,—так будуць уцякаць усе тые, хто прыдзе у чужую зямлю, як акупант, хто прыдзе з чужымі для народу лёзунгамі, хто прынясе чужую, непажаданую для яго уладу.

Вось дзеле чаго мы пытаем у дужых сьвету гэтага:

— Што-ж далей?

Бо ведаем, што далей так быць ня можа.

Г-ры.

Справа незалежнасьці Беларусі за мінулы год.

II

У апошніе годы палітычные перамены ў Эўропе, упадкі і паўставаньні малых і вялікіх дзяржаваў праходзілі і праходзяць перад нашымі вачыма, як у калейдаскопе. Мацнейшые народы хочуць павялічыць сваю тэрыторыяльную і збройную сілу коштам слабейшых. Слабейшые народы, асабліва уваскросшые на тэрыторыі быўшай Расіі, змагаюцца толькі за тое, каб жыць, каб адстаяць сваю незалежнасьць, не папускаючы свайго і незахопліваючы чужога.

Вайна і рэвалюцыя выкінула ў дабавак два лёзунгі, два ня згодные з сабой—як агонь і вада,—кірункі ў змаганьні за культурна-палітычные правы народаў і дзяржаваў. Дзьве, сказаў-бы, непамерные сілы змагаюцца цяпер паміж сабой за панаваньне над народнымі ідэялямі на ўсім сьвеце; дзьве рэволюцыі выступілі на крывавую арэну за свае праўды, за сваё першынство ў дзеле будаваньня будучага людзкога жыцьця на грэшнай зямлі. Гэта—рэволюцыя нацыянальная і рэволюцыя соцыяльная.

Як першая так і другая стараюцца ўсіх пераканаць, што кожная з іх змагаецца за лепшые усясьветные ідэялы, за сьветлые дні.

Соцыяльная рэволюцыя, якая загарэлася крывавым пажарам на усходзе Эўропы—у Расіі, і цяпер яшчэ палае усё паядаючым полымем, стараецца ў сваім пабедным паходзе ніштожыць усялякіе нацыянальные перагародкі і злучыць пад чырвоным знамем усе народы усяго сьвету. Насколькі ёй гэта удаецца—пакажа будучына, але пакуль што усе дзяржавы, апрача, разумеецца, Вялікарусі, ўсімі сіламі стараюцца адхрысьціцца ад гэтага раю. Нацыянальная рэволюцыя, паставіўшая сабе мэтай вызваленьне ўсіх нацый, быўшых у паднявольлі ў дужэйшых дзяржаваў, ідзе другімі шляхамі да вызваленьня чалавека з вечных путаў няволі. Яна змагаецца за тое, каб кожны народ пастанаўляў сам аб сваей долі і быў гаспадаром свайго краю, свайго багацьця. Нацыянальная рэволюцыя не страміцца к аднаму богу на зямлі, і не зьбівае ў вадну кучу ўсіх народаў пад адзін сьцяг.

І вось, бачыма, што і соцыяльная і нацыянальная рэволюцыя мае сваіх прыхільнікаў, якіе і змагаюцца шчыра за свае ідэалы.

Але, што цікавейшые правадыры соцыяльнай рэволюцыі—Расійскіе бальшавікі, гэтые заўзятые праціўнікі найменшага праяўленьня нацыянальнага будаўніцтва, і яны змушаны былі хоць фікцыйна ствараць ільлюзіі, што яны так сама спачуваюць нацыянальным тэндэнцыям падняволіваных імі народаў, і такім чынам стваралі „незалежные“ рэспублікі, як напр. Беларускую, Украінскую.

Гэтые дзьве рэволюцыі—гэтые піонэры жыцьця на зямлі на новых парадках, найболей праявілі свае добрые і благіе староны, як гэта ня дзіўна—на беларускай зямлі.

Прошлы раз я ўжо высьніў, на скольки гэта магчыма было у кароткай газэтнай стацьці, як бальшавікі то тварылі, то касавалі незалежную Беларусь, як то падносілі, то таптали найменшые праявы беларускага нацыянальнага духу.

Цяпер мы павінны зьвярнуць увагу на праціўны лагер, на правадыроў нацыянальнай рэволюцыі—на Польшчу, дзяржаву, якая уваскрэсла на магіле быўшай Расіі ды Нямеччыны і Аўстрыі а народ польскі столькі ў сваім часе павінен быў выцярпець зьнявагі і нацыянальнага паніжэньня. Здавалася, той мэсыянізм, які быў прывіты польскаму народу, у часе яго паднявольля, лепшымі польскімі мысьліцелямі, павінен быў выгадаваць у гэтым народзе штось ці сьветлае, разумнае, што магло-бы служыць прымерам і для другіх быўшых у паднявольлі народаў. Але ідэалы-адно, а прыктыка жыцьцёвая—другое.

Пэўная часьць польскага грамадзянства, так званая „народова-дэмократыя“, асьлепленая пабедамі польскага салдата, сышла з тэй дарогі, якую палякам намецілі сьвятлейшые іх грамадзяне—Міцкевічы, Красінскіе, Славацкіе і інш. Калішніе лёзунгі „за нашу і вашу волю“, „вольны з вольным, роўны з роўным“ пашлі ў няпамяць, а калі яшчэ дзе-не-дзе і зьвіняць яны, то толькі, як байкі для простых людзей, як абяцанкі, якім ужо ніхто ня верыць.

Калі немцы пачалі ачышчаць Беларусь, то бадай адначасьне на яе аграбленые абшары з вялікім разгонам рынуліся з усходу—расійскіе бальшавікі, з захаду—польскіе нацыяналісты. І тут на нашых плячах мы пачулі, што маюць і могуць адны і другіе.

Палякі, як і бальшавікі, калі верыць адозьве Начальніка Польскай дзяржавы, нясьлі з сабой вызваленьне Беларусі з адвечнага ярма. Язэп Пілсудзкі заявіў у Менску, што „хацеў-бы бачыць гэты край вольным паміж вольнымі народамі,“ Але заява Вялікага Начальніка Польскай дзяржавы—адно, а політыка польскіх эндэкаў і жандармэрыі—другое.

Пасьля заняцьця польскімі войскамі Горадня, тамтэйшые беларусы на разе прасьвятлелі. Заварушылася беларускае нацыянальнае жыцьцё. Пачалі думаць аб беларускіх школах, газэтах. І што-ж? Беларушчына апынулася ў стане забароненага.

На Вялікдзень палякі забралі Вільню. Па нейкім часе удалося там склікаць Раду Віленшчыны і Гарадзеншчыны. Рада пачала працаваць, адкрываць школы, і думаць, што палякі, то-гэта не бальшавікі. Аказываецца, мэтоды дзяржаўнай гаспадаркі польскіх эндэкаў мала чым розьняцца ад мэтадаў расійскіх бальшавікоў. Прымерам гэтага можа служыць закрыцьцё Буцлаўскай гімназіі і інш., а пасьля візыты жандармаў у памяшканьне самой рады на Вострабрамскай вуліцы у Вільні.

Калі бальшавікі уцяклі з Менску, а палякі увышлі, то беларусы з аблягчэньнем уздыхнулі. Начальніка Польскай дзяржавы віталі шчыра, і спадзяваліся, што справа незалежнасьці Беларусі цяпер стане на цьвёрдым грунце, што братні польскі народ дапаможа беларусам адбудаваць сваю бацькаўшчыну, як ён адбудаваў і сваю.

У Менску тады закіпела праца. Арганізаваўся Беларускі Нацыянальны камітэт, пачала выходзіць штадзенная беларуская газэта, а 12 лістапада была адкрыта сэсія Рады Б. Н. Р. Здавалася, што ўсё пойдзе добра. Але вышло ня тое. За „плебісцыт“ паліцыя пры помачы сьлёсара улезла у рэдакцыю беларускай газэты і забрала усе канторскіе і рэдакцыйные матэрыялы.

З гэтага бачым, што эндэцкая рэакцыя якобы пачынае браць верх. Справа незалежнасьці Беларусі зводзіцца гэтымі панамі на няма ніщто. Для эндэкаў нічога не знача прымер царскай Расіі, якая пад паліцэйскім і жандармскім кулаком трымала дзесяткі падняволеных народаў і якая рухнула, як падгніўшы слуп, пры першым сільнейшым подмуху вольнага ветру.

Польскіе эндэкі, заместа праводзіць у жыцьцё даўнейшы лёзунг: „вольны з вольным, роўны з роўным“, накінулі нам „плебісцыт“ і прынятую соймам „рэзолюцыю“, якая недвузначна прылучае незалежную Беларусь да Польшчы.

Соцыяльные рэволюцыянэры з усходу і нацыянальные „рэволюцыянэры“ з заходу ў мінулы год паказалі сваю праўдзівую натуру. І тые і гэтые ў сваім мілітарна-імпэрыялістычным паходзе стараюцца сьцерці па дарозе ўсё, што ім стаіць на перашкодзе дзеле дасьціжэньня сваіх мэт. Асьлепленые часовымі пабедамі, забываюцца, што жывуць не ў срэднявякоўі, калі сіла кулака панавала над сілай права. Сваей неразумнай захватнай політыкай яны толькі зацягіваюць процэс праўдзіва-дэмократычнага разьвіцьця нацыянальна-культурных ідэй і пашырэньне на зямлі нясьмертных ідэялаў свабоды, роўнасьці і брацтва.

І для Беларусі, як ня быў цяжкім мінулы год у яе змаганьні за сваю дзяржаўную незалежнасьць, а усё-ж такі ён шмат чаму наўчыў, і шмат каму з беларускага грамадзянства адкрыў вочы, асьлепленые тымі ці іншымі утопіямі і абецанкамі...

Мінулы год паказаў нам, што інтэрнацыяналісты і апьянеяые пабедамі нацыяналісты не дадуць Беларусі жаданага міру і незалежнасьці. Яны яе дзялілі і будуць дзяліць паміж сабой, пакуль сам беларускі народ ня скажа свайго апошняга слова.

Але і жандармы і бальшавіцкіе „чрэзвычайкі“ не завядуць на зямлі вечнага парадку і ладу, як і нацыянальна-соцыяльных пытаньняў не пакіраваць у свой бок часовым пабеднікам. Крыніцы жыцьця пацякуць сваім спрадвеку вызначаным справядлівым парадкам. І з часам народы патрапяць найці супольную мову, каб па суседзку дагаварыцца, паміж сабой ды наладзіць і свае граніцы і свае дзяржаўные правы на незалежнасьць.

Віхор праміне і прыдзе ясная жыватворчая пагода для ўсіх. Абы толькі рэакцыя урадавая не зьмянілася на рэакцыю грамадзянства. Гэтага трэба як найболей баяцца, і з лёзунгам змаганьня з рэакцыяй у самом грамадзянстве мы павінны ісьці у гэты новы год.

Калі мы выйдзем у гэтым змаганьні пабеднікамі, калі вольнага народнага духу не апануе цёмная сіла і ён будзе далей сягаць па арлінаму, то і справа вызваленьня Беларусі сягне на такую вышыню, на якую наша бацькаўшчына заслужыла сваім векавечным паднявольлем.

Ня падаючы духам, мы павінны ісьці праз жыцьцё ў гэты новы год і моцна трымаць сьцяг змаганьня за сваё вызваленьне, за незалежнасьць сваей бацькаўшчыны Беларусі.

І пабеда будзе на нашай старане.

К—а.

АПОШНІЕ НАВІНЫ.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ ПОЛЬСКАГА ГЭНЭРАЛЬНАГА ШТАБУ.

Ад 11—I.

Літ.-Бел. фронт. Бальшавікі з новымі сіламі атакавалі нашые пазыцыі к поўначы ўсходу ад Дзьвінску. Усе іх націскі разьбіты адвагаю нашых салдатаў.

К паўночы і поўдню ад Полацку нашые атрады учынілі рад энэргічных наступаў, разьбіваючы бальшавіцкіе стаўкі. У гэтых малых чыннасьцях мы захапілі 5 куляметаў і болей за 10 палонных. На Палескай часьці анты-бальшавіцкі рух сярод тамтэйшага насяленьня усё павялічываецца.

Валынскі фронт. Бальшавікі ў працягу ўчарашняга дня аднавілі два разы свае наступы на нашые стаўкі каля Лубару. Гэтые наступы адбіты з вялікімі для іх стратамі.

Саюзьнікі ня падзяць.

ВЕНА, 12—I. „Zurycher Post.“ паведамляе, што Лейд-Джордж не згаджаецца з чыннасьцямі Клемансо ў бальшавіцкім пытаньні і карыстыючы падтрыманьнем часьці ангельскага кабінэту, хутка пачне мірные перагаворы з бальшавікамі.

Яшчэ адна мірная пропазыцыя.

БУКАРЭСТ. 12 — I. Савецкі урад прапанаваў Румыніі мір, згаджаючыся уступіць ей Бэсарабію, калі Румынія ня вышле сваіх войск проці бальшавікоў.

Паўстаньне у Ірляндыі.

ЛЁНДАН. 12—I. У Ірляндыі пачалася гэнэральная забастоўка. Рабочые і буржуазія заявілі аб сваёй салідарнасьці у змаганьні з Англіяй за незалежнасьць Ірляндыі.

У Дубліне зачынены ўсе магазыны і рэстарацыі. Бастуюць навет пажарные.

У многіх мясцох адбываюцца стычкі насяленьня з войскамі. Віцэ-кароль Ірляндыі Фрэнч зьвярнуўся да ангельскага ураду з просьбай прыслаць войско.

Ліквідацыя Калчакоўшчыны.

ВЕНА,12—I. Подлуг вестак з Масквы, урад Калчака падаў у адстаўку і распаўся. Да гэтага часу ў Сыбіры ня утворана ніякай новай ўлады. На Байкале ўлада перайшла да атамана Сямёнава.

Наступ японцаў у Сыбіры.

НАУЭН, 12—I. Моцны атрад японцаў наступае на Іркуцк.

Бальшавіцкая окупацыя Украіны.

ВЕНА, 12—I. З Масквы паведамляюць, што ў хуткім часе падуць Бэрдзянск і Таганрог. Буржуазія ўцякае ў Канстантынопаль. Усе урадавые установы Дэнікіна ўжо знаходзяцца на параходах.

Бальшавікі занялі Лірын на Падолі, Пяціхатку каля Хэрсону, Аляксандраўск, ваколіцы Новачаркаску і Сазэпру каля Царыцына.

ВЕНА. 12—I. Дэнікінцы эвакуавалі Ростаў на Дану.

ВЕНА. 10—I. З Масквы паведамляюць, што чырвоные войскі вядуць бітвы у 10 вярстах ад Марыуполя г. з. у 10 вярстах ад Чорнага мора.

Палітычные весткі.

Вышейшая рада.

У пятніцу раніцай адбылося пасяджэньне Вышэйшай рады. Старшынстваваў Клемансо. Прысутнымі былі Лейд-Джордж і Нітты.

На пасяджэньні разглядаліся дэталі аб абмене ратыфікацыйных нот і выпаўненьні пунктаў мірнага трактату.

Ухвалено, што ўсе выдаткі па функцыянаваньні ў мясцовасьцях, дзе мае быць плебісцыт, Вышэйшай міжсаюзніцкай камісіі, лягуць на Нямеччыну, так-сама і выдаткі па ваеннай акупацыі.

Зьезд палітычных дзеячоў у Парыжы.

Прыбылі ў Парыж Лейд-Джордж, Нітты, Лёрд-Керзон, Монтэгю, Бонар Лёу, Бальфур, Сцылейа і іхняя сьвіта, ў ліку да 50 чалавек.

Італія і адраджоные дзяржавы.

У італьянскі парлямэнт кіраўніком дэмакратаў Гортэсам унесена прапазыцыя аб прызнаньні ўсіх дзяржаваў, якіе стварыліся на тэрыторыі б. расійскай імпэрыі.

Вільсон змагаецца за свае ідэалы.

З Вашынгтону паведамляюць: У адозьве, якую чыталі на банкеце цэнтральнага камітэту дэмакратычнай партыі, прэзыдэнт Вільсон вытлумачыў, што самы пэўны способ моцна паставіць волю народа ёсьць тое, каб паставіць пытаньне саюзу народаў аб пункце змаганьня пры будучых выбарах.

Далей Вільсон піша, што ён ня проці розных зьмен у трактаце, але яго галоўные прынцыпы павінны астацца. Калі Амэрыка ня будзе ратыфікаваць мір, дык стане прад ёю цяжкая задача—утварэньне з Нямеччынай сэпаратнага міру.

У Польшчы.

Мірняя прапазыцыя Чычэрына.

„Найе Фрайе Прэсэ“ паведамляе з Варшавы, што мірная прапазыцыя Чычэрына да польскага ураду мае ў сабе яўные мірные ўмовы. Маскоўскі урад згаджаецца пайсьці на ўступкі.

Рабочые для Францыі.

Высыланьне кваліфікацыйных рабочых у Францыю агранічано, бо францускі урад ужо мае патрэбны лік рабочых для адбудаваньня краю. Але польскі урад пачаў з Францыяй перагаворы аб высыланьні туды аграрных рабочых.

Збожжо з Румыніі.

Польскі урад закупіў у Румыніі 2000 вагонаў збожжа-жыта і пшаніцы. За гэта заплачано жалезам і бэнзынам. У Румыніі яшчэ ёсьць вялікіе запасы збожжа і мукі, якіе можна купіць толькі у замену на бэнзын, жалезо і мануфактурные тавары.

Проект аб польскім сэнаце.

Урад прапануе паляпшэньні да праекту аб польскім сэнаце. Поглуг гэтага праекту, сэнат будзе мець тые самые правы, як дом лёрдаў у Англіі, толькі бяз права „вэта“. Сэнат прыме учасьце ў выбарах дзяржаўнага шэфа і будзе мець у сваім складзе прадстаўнікоў, органаў самаўпраўленьня, грамадзкіх інстытуцыяў і вышэйшых школ.

На Украіне.

Новы украінскі урад.

Быўшы старшыня украінскай рады. ў першы час пасьля рэвалюцыі, проф. Грушэўскі, вытлумачыў у „Гуманітэ“, што Францыя не павінна лічыць Украіну, каб яна прымала учасьце у змаганьні з бальшавікамі, бо ў той час, калі Пятлюра выехаў у Варшаву, прадстаўнікі украінскіх соцыялістычных партыяў утварылі новы урад у Белай-Царкве. Гэты урад знаходзіцца ў цесным кантакце з савецкім урадам, і 20 тысяч нацыянальных стралкоў пад камандаю Канавалаўца перайшлі пад кіраўніцтво бальшавікоў.

Паведамленьне бальшавіцкага штабу.

Бальшавіцкі штаб аб бітвах на поўдні паведамляе: У ваколіцы Кіева павялічываецца наступ к поўдню ад лініі Валадарка—Таганча. У ваколіцы Чаркас намі занята станцыя Бобрынская. У ваколіцы Аляксандраўска мы занялі ст. Карыстоўку. Тут намі ўзяты адзін паравоз і 25 вагонаў. На Таганрогскім кірунку мы занялі рад мясцовасьцяў у 45—50 вярстах на паўночы—заходзе ад Таганрогу. У ваколіцы Царыцына мы вядзем далей наступ у напрамку да лініі чыгункі Карпоўка—Царыцын.

У Прыбалтыцы.

Прыбалтыцкі ваенны саюз.

„Vossische Zejtung“ перадае, што эстонскі міністар заграні чных спраў і начальнік эстонскага гэн. штабу прыбылі у Рыгу для перагавораў па поваду конфэрэнцыі, якая мае ў хуткім часе адбыцца паміж міністрамі заграні чных спраў балтыцкіх дзяржаваў для організацыі саюзу гэтых дзяржаваў.

На эстонскім фронце.

Подлуг афіцыяльных вестак, эстонскі гэн. штаб утварыў з бальшавікамі пераміріе, якое пачалося ў суботу а 10 гадз. 30 м. А 12 гадз. бальшавікі адкрылі проці эстонцаў моцны артылерыйны агонь. Эстонцы лёгка адбілі наступ бальшавікоў.

З гісторыі.

Жыў у няволі доўгі час мой бедны брат,
А шчасьця ён ня меў, як нарадзіўся;
І хлеба чорнага куску ня раз быў рад,
І у бядзе куском сваім з другім дзяліўся.

А працы, крыўды і гора меў ен шмат;
Нявольнік быў, у школе ня вучыўся.
Скрыўдзіць і ашукаць яго быў кожны рад,
А ён ня раз крывавымі слязьмі заліўся.

Жыцьця ня відзеў добрага... Чаму-ж цяпер
Мой беларус ня злодзей і ня зьвер?!.
Яго-ж так доўгі час да гэтага вучылі!

Бо ён людзей па свойму ўмеў цаніць,—
Знаў, хто гаворыць праўду, хто маніць,
І ворагі душы яго не ачарнілі.

Ст. Шыманоўскі.

Падкошаные кветы.

(АПАВЯДАНЬНЕ).

Перадрук забаронены.

I.

Будынак памешчыка Гдаўлінскага увесь хаваўся ў зелені. Перад будынкам быў квятнік, а ў ім—шмат розных кветоў. З квятніку выходзілі две сьцежкі і вялі ў парк, пасоджаны даўно таму, можа яшчэ пры дзедах і прадзедах памешчыка. Увесь парк быў, як жывы. Увесь ён быў напоўнен жыцьцём: птушкі вілі сабе гнёзды на дрэвах і пелі песьні; кветы пускалі салодкі пах, лужкі сярод парку зеляненлі. Ўсё жывое: і птахі, і дрэвы, і былінкі—ўсё цягнулася да гарачага сонца, якое шчыра сьвяціло і грэло ў канцы лета, перад восеньню.

Адна сьцежачка цераз парк вяла к будынку акомана. Навокала будынку быў квятнік і садзік з пладовымі дрэвамі. У другім баку ад панскага дому—маленькая сьцежачка вяла ў альтанку, ўсю абросшую дзікім вінаградам і хмелем.

Адсюль ужо рукой падаць было да ставу, куды сонцо глядзелося, як у люстэрко.

У альтанцы сядзелі дзьве дзяўчыны ў лёгкіх белых суkенках.

Сярод кветоў так сама і яны здаваліся кветкамі.

Як мятлушкі, пырхалі яны па саду; маладымі, тонкімі галасамі стракаталі, як ластаўкі; і так сама, як кветы, яны рваліся к сонцу, к сьвету. Жыцьцё маніло іх. яны толькі пачыналі яго, ішлі на сустрэчу яму. Досыць яны набегаліся па парку, і цяпер сядзелі ў альтанцы.

Адна з іх, Алла, дачка самога пана, другая—Ліда, дачка акомана. Абедзьве яны толькі гэтым летам вышлі з гімназіі, скончыўшы курс.

Алла была жвавая дзяўчына, з чорнымі, як смоль, валасамі. Уся яна была спрытная, як кацёнак, і жвавая, як на пружынах. Яна хутка гаварыла і усё сьмеялася ад паўнаты жыцьця. Маладая моц, відаць, была ў кожным яе павароце; некуды было яе дзець.

Яе падружка, Ліда, была саўсім на другі манер. Ціхая ды сур'ёзная, з сумам на твары. Валасы яе залаціліс, як сьпелае калосьсе на полі, а вочы былі сініе, як васількі.

Алла расла ў вялікай сямьі; у яе былі браты і сёстры. Можа тым тлумачыцца, што яна была вясёлая, а Ліда была адна дачка, адно дзіцё ў бацькі і маткі. Ось можа таму яна была і ціхая ды сумная.

Дзівіліся, бывало, таму, як яны здружыліся і жылі душа ў душу,—так як-бы былі адным чалавекам. Іхніе душы з дзіцячых лет як-бы зьліліся ў адну гармонію. Душа Аллы ў гэтай гармоніі іграла вясёлымі тонамі, а Лідзіна душа сумна пела музыку таго самага жыцьця. Адным словам, дзьве душы былі як-бы аднэй і нічога іх ніколі не разлучало.

Разам яны кончылі гімназію, і цяпер у абедзьвюх былі думкі аб тым, як-бы працаваць на карысьць свайго роднага народу.

Найбольш усяго спадабалэ ім пайсьці ў вёскі настаўніцамі, каб несьці асьвету ў народ.

Аб гэтым яны і вялі гатарку, седзячы ў альтанцы.

— Ты памысьлі толькі, Лідачка,—казала Алла,—мы пойдзем у вёскі і сёлы. Мы будзем працаваць над тым, каб маладое пакаленьне мело магчымасьць добра уведаць і палюбіць сваю бацькаўшчыну, каб тады, увазросшы, аддаваць усе сілы на яе карысьць.

— Так, Аллачка, мы будзем вучыць дзяцей усяму добраму,—адазвалася Ліда,—і якое вялікае шчасьце ў тым, каб памагчы другім зробіцца шчасьлівымі.

Вочы яе засьвяціліся і натхненна глядзелі ў даль перад сабою, але неспадзевана маланкай бліснула думка аб магчымасьці разлучыцца з падругай.

— Але толькі, Аллачка, мы будзем працаваць разам, каб падтрымліваць адна другую і каб ніколі не разлучацца.

— Ну, як ты можаш аб гэтым і мысьліць?—кажа Алла.

— А калі ты выйдзеш замуж, ці-ж мы тагды не разлучымся?—пытае Ліда.

— О, што ты кажаш? Аб гэтым я й ня мысьлю, бо гэта нас разлучыць. Муж завязе мяне далёка ад цябе. Не, гэтага ня будзе!

— Гэта добра, Аллачка мілая,—кажа Ліда, кідаючыся на шыю Аллачцы.—Дык, мы будзем настаўніцамі абедзьве, пакуль ня зробімся бабулькамі, і тады разам памром.

— Ну, што ты гэта, Лідачка? Якіе непадобные мысьлі лезуць табе ў галаву. Я ня хочу й слухаць пра сьмерць, бо трэба спытаць жыцьцё, якое яно ёсьць. Гэй, нічога, Лідачка, ўсё будзе добра! Пабягом на пруд, ускочыла з месца Аллачка, пацягнула падругу за руку і абедзьве, сьміючыся, выбеглі з альтанкі.

— Ведаеш, Лідачка,—казала далей падруга, у хуткім часе будзе вясельле ў суседа, пана Нотацкага. Яго дачка, панна Марыля, выходзе замуж. Гэта дужа весела. Будуць скокі, музыка. Ах, як добра, як весела!

Родная мова

(З твораў К. Ушынскага).

Людзі дўўгі час карысталіся з багацьцяў роднае мовы перад тым, як зьвярнулі увагу на складанасьць і глыбіню яе арганізму і ацанілі яе значэньне для свайго духоўнага жыцьця. Але ці ацанілі-ж і цяпер належна? „Калі паглядзець на хадзячую грамадзянскую думку. на звычайные ў пэдагогічнай практыцы спосабы, на ўстройства вучэбнай часьці ў розных школах, дык трэба прызнацца, што да такой ацэнкі яшчэ надта далёка... А тым часам мова, якую падараваў нам народ, адна ўжо можа давесьці нам, як безканечна ніжэй стаіць усякі паасобны чалавек, які-б ён ні быў адукаваны і разьвіты, як бы ні быў ён багата надораны ад прыроды,—перад вялікім народным організмам...

Ня трэба яшчэ быць вялікім філёлёгам, а годзе хоць крыху задумацца аб сваёй роднай мове, каб пераканацца, што мова народа—ёсьць цэльным, створаным ім, організмам, які вырас з усімі сваімі народнымі асобнасьцямі з нейкага нібы зярня, таёмнага, захованага недзе ў глыбінах народнага духу. Мова народў гэта лэпшы, ніколі не вянучы і вечна нанова разквітаючы квет усяго яго духоўнага жыцьця, што пачынаецца яшчэ далёка за межамі гісторыі. У мове аджывае ўвесь народ і ўся яго бацькаўшчына, у ёй творчаю сілаю народнага духу перatвараецца ў думку, у абраз і гук--неба бацькаўшчыны, яе паветра, яе фізічные зьявы, яе кліматы, яе поле, горы і даліны, яе лясы і рэкі, яе буры і навальніцы.—ўвесь гэты глыбокі, поўны мысьлі і пачуцьця голас роднае прыроды, які гэтак голасна гаворыць у замілаваньні чалавека да яго другі раз няпрытульнай бацькаўшчыны, які так выразна выказуецца ў родных напевах, у вуснах народных паэтаў.

Але ў ясных, прызрастых глыбінах мовы народнай адбіваецца не адна толькі прырода роднай стараны, але і ўся гісторыя духоўнага жыцьця народу. Пакаленьні народу праходзяць адно па адным, але рэзультаты жыцьця кожнага пакаленьня застаюцца ў мове —у спадчыну патомкам. У скарбніцу роднай мовы складаюць пакаленьні адно па адным памяткі глыбокіх сардэчных рухаў, гістарычных здарэньняў, сваёй веры, пагляда ў, мінулага гора і мінулай радасьці, адным словам. увесь сьлед свайго духоўнага жыцьця народ ашчадна і пільна перахоўвае ў народнай мовэ.

Мова—гэта самая жывая, самая багатая і трывалая сувязь, якая злучае тые, што жылі, што жывуць і што яшчэ будуць жыць—пакаленьні народу ў адну вялікую гістарычную суцэльнасьць. Яна ня толькі выяўляе жыцьцёвасьць народу, але ёсьць іменна гэтым самым жыцяцём. Калі счазае народная мова—народу ўжо больш няма!.. Пакуль жывая народная мова ў вуснах народу, датуль жывы і народ. І няма гвалту больш нязноснага, як той, што хоча адабраць ад народу спадчыну, створаную даўгімі пакаленьнямі аджыўшых яго продкаў. Усё можаце адабраць ад народу і ён усё верне нанова, але адбярыце мову, і ён ужо больш ніколі ня створыць яе; новую бацькаўшчыну можа навет стварыць сабе народ, але мову—ніколі! Памерла мова ў вуснах народу—памёр і народ. Але, калі душа чалавечая ўздрыгаецца, чуючы аб забойстве аднаго, кароткавечнага чалавека, дык што-ж павінна-б пачуваць яна, падыймаючы руку на жыцьцё шматвекавое гістарычнае асобы—народу, гэтага найвялікшага з усіх стварэньняў Божых на зямлі?

Зяўляючыся такім чынам, самым пэўным і верным летапісам усяго духоўнага, шматвекавога жыцьця народу, мова разам з тым ёсьць найвялікшым народным настаўнікам, што вучыў народ тады, як яшчэ ня было ні кніг, ні школаў і што вучыць яго далей аж да канца гісторыі народу. Усвойваючы родную мову, кожнае новае пакаленьне лёгка і бяз працы разам з тым усвойвае рэзультаты мысьлі і пачуцьці тысячы папярэдніх пакаленьняў, што даўно ўжо стлелі ў роднай зямлі, альбо што жылі можа не над Рэйнам і Дняпром, а дзе-небудзь на спадах Гімалаю. Усё, што бачылі, усё, што спрабавалі, усё, што адчулі і перадумалі гэтыя нязьлічныя пакаленьні продкаў, усё гэта перадаецца лёгка і бяз працы дзіцяці, якое толькі-толькі адкрывае вочы на Божы сьвет; і дзіця, навучыўшыся роднай мовы йдзе ўжо ў жыцьцё з бязьмежнымі сіламі. Пазнаючы родную мову, ня ўмоўным знакам толькі навучаецца дзіця, але п‘е духоўнае жыцьцё і сілу з радзімых грудзей роднае мовы. Яна тлумачыць яму прыроду як ні мог-бы растлумачыць ні адзін натураліст; яна знаёміць яго з характарам людзей і грамадзянства, сярод якога ён жыве, з яго гісторыяй і пажаданьнямі, як бы ні патрапіў пазнаёміць ні адзін гісторык: яна уводзіць яго ў народную веру, у народную паэзію, як бы ня мог увесьці ні адзін эстэтык, яна ўрэшце дае такія лёгічные паняцьці і філёзофскіе пагляды, якіх, ведама ня мог бы даць дзіцяці ні адзін філёзоф.

Дзіця, якога разьвіцьцё ня было гвалтоўна перакручана, ў пяць—шэсьць гадоў гаворыць ужо вельмі бойка і правільна на сваёй роднай мове. Але падумайце колькі трэба знаньняў, пачуцьцяў, думак, лёгікі, навет філёзофіі, каб гаварыць так на якой-небудзь мове, як гаворыць вядурное дзіця гадкоў шасьцёх ці сямёх на сваёй роднай? Вельмі памыляюцца тые, хто думае, што пры гэтым усваеньні дзіцем сваёй роднай мовы мае дачыненьне толькі памяць: ніякай памяці-б не хапіла, каб упомніць ня толькі ўсе словы якой-небудзь мовы, але ўсе мажлівые камбінацыі гэтых словаў і ўсе мажлівые іх адмены,—не, калі-б пазнавалі мову толькі аднэю памяцьцю, дык бы ніколі ніхто ня ведаў дасканальна ніводнае мовы. Мова, створаная народам, разьвівае ў думцы дзіцяці здольнасьць, што стварае ў чалавеку слова і якою адзначаецца чалавек ад жывёлы: яна разьвівае дух... Але гэты дзіўны пэдагог,—родная мова,—ня толькі шмат чаго вучыць, але і вучыць над‘звычайна лёгка, подлуг нейкага недасягаема - палягчаючага мэтаду. Пазнаючы родную мову, дзіця пазнае не адны толькі словы, іхныя камбінацыі і адмены, але без канца шмат паняцьцяў, паглядаў на прадметы, шмат думак, пачуцьцяў, мастацкіх вобразаў, лёгіку і філёзофію мовы,—і пазнае лёгка і хутка; праз два—тры гады пазнае яно гэтулькі, што і палавіны таго ня можа пазнаць пасьля праз дваццаць гадоў стараннай і мэтадычнай навукі. Такі-то гэты вялікі народны пэдагог—родная мова.

Брацкіе магілы.

То ня хаты, а курганы,
То сьляды ваяцкіх станаў,
То ня дрэвы на мяжы,
То—крыжы, крыжы...
Гэта брацкіе магілы,—
Маладые нашы сілы
У зямлі сырой ляжаць
Вечна сьпяць і сьпяць...
Ўдзень над імі сонцо зьяе
І салоўка расьпявае.
У начы сава-пугач
Гучна ў плач, у плач...
І атулены туманам,
Месяц ўсходзіць над курганам.
Зоркі дробные блішчаць,
Ўніз глядзяць, глядзяць...
Гэта душ ўсіх ратаяў,
Што пакуталі у краі,
Імі дах нябёс багат,
Іх так шмат, так шмат...
Плача матка, дзед пахілы:
„Што вы нас асіразілі?“
Сын выходзе на загон,—
Чуеш стогн і стогн...
Іх ніхто тут не забудзе,
Покуль разарвуцца грудзі.
За чужых яны пайшлі
І—ляглі, ляглі...

Ясакар.

Нацыянальная сьвядомасьць і беларускіе установы.

Вельмі часта гэтак здараецца, што аб чым шмат гаворыцца, дык тое мала праводзіцца ў жыцьцё. Часта здараецца, што пабочная праца адбірае час і увагу працаўніка ад яго галоўнай мэты.

Можа каму паказацца дзіўным, што ў цяперашні час усе беларускіе установы маюць адну галоўную мэту—прабуджаньне беларускай нацыянальнай сьвядомасьці. Кожная, якая-б то ня была беларуская установа—беларуская кнігарня, коапэратыў, рэдакцыя газэты, школа,—ўсе яны для нас важны пастолькі, паскольки ў іх праводзіцца праца над разбуджэньнем беларускай нацыянальнай сьвядомасьці. Калі ў нас зьяўляюцца і чыста прыватные установы, з спэцыяльным назначэньнем, як напр. крамы, страўні, бюро працы і інш., якіе называюць сябе *беларускімі*, дык і яны, гэтак сама, маюць галоўную мэту—пашырэньне беларушчыны.

На першы погляд здавалася-б, што галоўнай мэтай беларускага коапэратыву ёсьць, наогул, разьвіцьцё: пашырэньне ідэі коапэрацыі, бюро працы—павінна даваць і вышуківаць працу, і г. д. Але гэтак сталося, што гэтые заданьні адышлі на другі плян перад заданьцем нацыянальным. Нам, у цяперашні час, асабліва важна ня тое, што нашае грамадзянство злучыцца у коапэратыў,—і іменна, што злучыцца ў *беларускі* коапэратыў.

Калі праца над разьвіцьцём нацыянальнага самапазнаньня стаіць так востра, калі пытаньне аб нацыянальным усьведамленьні—гэта пытаньне жыцьця і сьмерці,—дык няма калі разглядацца па баках, цікуючы, ці не пакінуў свайго спэцыяльнага назначэньня.

У гэты час, кожная беларуская установа павінна быць фільтрам, прайшоўшы праз які, беларус выходзіў—бы ачышчаным з бруду і муту, наківутых яму чужой культурай. Тут-жа будзе дарэчы успомніць, што і ўсе працаўнікі, сьвядомые грамадзяне-беларусы, дзе-б то яны ні былі, якой-бы працай не займаліся, перш за усё павінны працаваць на карысьць нацыянальнай справы.

Зразумеўшы гэта, кожны патрапіць прылажыць свае сілы ў гэтым кірунку так, як гэтага вымагаць будзе яго праца, месцо, дзе ён знаходзіцца, абставіны, у якіх прыводзіцьме гэтую працу. Інструкцыяў ці парады тут даваць нельга, бо амаль ня кожны працаўнік мае адменные варункі працы, мае другіе здольнасьці і другую форму працы.

Але як „усе дарогі вядуць у Рым;“ так усе спосабы і кірункі, усе заходы і стараньні беларускіх установаў і паасобных людзей, сьвядомых працаўнікоў, павінны весьці да аднае мэты—нацыянальнага усьведамленьня.

Трэба памятаць, што тое, у большасьці, робіцца трывала, што робіцца памалу. Хай праца кожнага будзе, на погляд, і маленькай, але і капля, пастаянна капаючы, астаўляе сьлед на камені, і з малых кропляў складваецца вялікае моро.

А. Навука.

— Але мяне чамусь ня цягне на гаты,—кажа Ліда.

— Лідачка, чаму-ж ня цягне?

— Сама ня ведаю.

— Ах, Лідачка, кінь гэта! Чаму-ж не павесяліцца, не аддацца ўсёй душой вясельлю? Ці гэта-ж часта бывае?

— Ну, добра, я буду там, дзе ты,—сказала Ліда.

II.

Радасна было на душы ў падруг, але гэта вясельле, якое адбылася ў пачатку восені, ня прынесло ім нічога добрага. Наадварот, абедзьвюм дзяўчынам яно прынесло неспадзяванае горо. У час скокаў, яны дужа разгарачыліся і неасьцярожна выйшлі прахаладзіцца на халодную вэранду. Студзёны асеньні вецер зрабіў тое, што яны абедзьве захварэлі. Гэта хвароба перайшла ў абедзьвюх на сухоты.

Цяпер абедзьве яны былі хворые і павінны былі памерці гэтай вясной. Гэтак думаў аб іх доктар, які лячыў іх.

Розьніца ў пераносе хваробы была ў іх тая, што Алла не ляжыць у пасьцелі, а неяк перамагаецца і ходзіць, а Ліду хутка хвароба зламала, і яна ляжыць ў пасьцелі.

Алла чуе ў сябе яшчэ нейкую сілу, але яна ведае пра сваю хваробу, і з яе слоў можна паняць, што яна прымірылася з тым, што памрэць. Можа яна мела якую тайную надзею, але яна не выказвае гэтага, а калі маці супакоівае яе, дык яна кажа:

— Ай, мама! Не супакоівайце мяне. Ці я-ж ня ведаю, ці я-ж ня бачу,—я сьмела гляджу на бяду і даўно прымірылася. Такая доля мая, каб памерці маладой...

Так казала яна, і ўсе дзівіліся, а матка хутка завіхалася схаваць сьлезы. І ніхто ня ведаў, чым жыла Аллачка, калі ведала, што дажывае апошніе дні.

Гэта быў яе сакрэт і нікому гэта ня было ясна, толькі ёй самой.

Можа яна й верыла, што хвароба яе сьмяртэльна, можа й ня верыла. Можа, наогул, натура чалавечая ня мела магчымасьці верыць у блізкую сьмерць—ніхто таго напэўна ня ведаў.

Аль яна бачыла, што падруга памірае і з вялікаю жальлю ў сэрцы бачыла, што хоць дні яе зьлічаны, Ліда рвецца да жыцьця, як тая птаха з клеткі. У гэтай барацьбе за жыцьце яна трапечыцца, як рыба без вады, змагаецца ні к чаму, і ніякай карысьці няма ў яе змаганьні.

І чуючы гэта змучанай душой, яна ужо ня помніла пра сябе. Яе хворые грудзі нібы-то крывёй абліваліся, і сэрцо яе балело ад жалю, калі яна адведвала хворую.

— „Трэба падтрымліваць яе жыцьцё“,—пра сябе думала Аллачка,—„няхай яна ня ведае, што памірае. Няхай яе апошніе дні будуць скрашаны надзеяй,—няпэўнай, але ўсе-ж надзеяй“.

Яна увайшла ў пакой будынку акомана, ў якім ляжала хворая.

Ліда убачыла яе. Вочы яе былі блуждаючые. Яна высока ляжала на падушцы, ўся ў белым. Яе рукі пакоіліся на ўпалых грудзях. Гэта былі ня рукі, а, як лінейкі тонкіе ды чорные, аж косьць прасьвечвала праз скуру. Яна ласкавай усьмешкай прывітала падругу.

— Ах, Аллачка, садзіся, будзь ласкава—я табе так рада заўсягды. Во—можа памру, дык апошніе дні бачу цябе. Не забывай мяне, родная!

— Ці табе-ж, Лідусенька, мысьліць аб сьмерці?—пачала супакоіваць яе падруга.—У цябе шмат яшче сілы. Паляжыш трохі, ды й устанеш.

— Няўжо ўстану?—Ліда аж павесялела ад слоў Аллы, і сініе вочы яе заблішчэлі.

— А ведаеш, Аллачка, як-бы добра было пакрапчэць ды й устаць з пасьцелі!

Господзі! Як я хачу быць здаровай!—Яна сашчапіла рукі, аж тые хруснулі.

— А цяпер вясна пачынаецца,—казала яна далей,—салаўі пяюць. Помніш, мы з табой хадзілі слухаць? А як цяпер павінна быць добра у парку, ці за дубам! Кветкоў, кветкоў шмат! А так ляжаць цяжка. Ой, дужа цяжка!

Алла спачуваючы, праз сьлёзы глядзела на падружку. Ёй так сама прадставіўся лес за дубам. „Сонейко сьвеціць; косы кідае на край лесу. Квяткі, шмат кваткоў! Усё так і гаворыць аб радасьці ды аб жыцьці“. Вочы яе бліснулі, як толькі яна успомніла пра гэтае моро-квятоў.

„А во—цяпер яна і сама, як кваток на тонкай травінцы, як кваток бяз соўнейка, і гатоў ужо скланіць голаў к поўдню ды адцьвесьці гэтак рана“.

А Ліда ўсё, як у горачцы, казала:

— Не, я ня хочу паміраць. Я хочу жыць. Я й ня веру, каб я памерла: я яшчэ крэпка.

Яна падняла над галавой рукі, тонкіе, як лёсткі, і хутка апусьціла іх. Яе пачаў душыць кашаль. Алла падала ей бутэлечку з салодкай вадой.

Выпіўшы з бутэлечкі,—бо ня мела магчымасьці піць, як здаровы чалавек, а толькі па капельцы ды праз цадзілачку,—яна паставіла гэную маленькую шкляначку на столік.

— Ты ведаеш, Аллачка,—хрыплючы сказала яна—я пакрапчэла была, але прастудзілася,—і Ліда ізноў пачала кашляць і барматаць нешта незразумелае.

Алла ўбачыла, што пачынаецца гарачка.

— Ну, ляжы, ляжы ціха, Лідуся! Во—мы з табой пакрапчэем, дык ужо ўсюдах пабудзем—і пад дубам, і ў гаі, і квятоў панарвём, скольки до, а цяпер ляжы, бо гутарка табе можа пашкодзіць.

Сказала Алла і адышлася, а Ліда і ня ўбачыла гэтага.

Яна ня бачыла нікога. Худые рукі яе варушыліся, трымаючыся за коўдру. Твар разгарэўся, і на шчоках зьявіліся чырвоные плямы. Вочы былі крыху адчынеты; сухіе вусны штось шапталі радаснае.

Можа ёй бачыўся стары дуб, а каля дуба—гай зялёны, ўвесь у соўнечным сьвеце, а побач—кваты, і яна, шчасьлівая, зьбірае гэтые кваты...

Падышла старая маці ды палажыла павязку на яе галаву.

В. Бруевіч.

(*Канец будзе*).

МЕНСКАЕ ЖЫЦЬЦЕ.

З прычыны Новага Году (па старому стылю), Чарговы нумар газ. „Беларусь“ выйдзе у пятніцу, 16-га студзеня.

У новую мястовую думу кандыдатуры у члены магістрату выстаўляюць: ад расійскай партыі — Вошчынін, ад польскай—Павлюць (доктар), ад жыдоў—Хургін і Каплан.

Для рэгістрацыі насяленьня апошні тэрмін намечаны 25 студня, пасьля чаго будуць штрафаваць.

Магістрат зьвярнуўся ў упраўленьне менскага округу з мэмарандумам, ў якім сказано, што аддзел апалу магістрату болей ня можа выдаваць дроў для вайсковых часьцей, дзеле таго, што фінансавые варункі не пазваляюць адпускаць дроў навет мястовым установам і прадпрыімствам. Вайсков. часьцям магістрат выдаў дроў на мільён марак.

Многіе прыватные і грамадзянскіе установы у зьвязку з падзеньнем курсу польскай маркі пастанавілі павялічыць сваім служачым пэнсію на 30—60%. У некаторых прадпрыімствах пэнсія выплачваецца ў царскіх рублёх.

Паднято пытаньне аб павялічэньні пэнсіі служачым магістрату. Упраўленьне „усходніх зямель“ праектуе выплату пэнсіі сваім чыноўнікам у царскай валюце.

Гандлёвы рынак у Менску перажывае апошнімі днямі вялікі крызыс. Катастрафічнае становішчо з валютай давяло да таго, што заграничные і варшаўскіе купцы патрабуюць грошы за тавары толькі заграничнай або царскай валютай. Недастатак яе вядзе да таго, што мясцовые гандляры утрымліваюцца ад пакупкі тавараў. Адначасьне мясцовые аптавікі не прадаюць тавараў розьнічным гандляром, маючы на мэце, што чым далей, тым болей заработкаў яны будуць мець за свае тавары. У зьвязку з гэтым, гандляры вельмі павялічваюць цэны на свае тавары, орыентуючыся тым, што польская марка панізілася на 50%, дык цэны на ўсе тавары падняліся у два разы. Навет тады, калі курс маркі на біржы вышэй поўрубля, розьнічные гандляры ня цэняць яго вышэй, бо тут граюць ролю спэкулянцкіе апэтыты.

Наогул, у параўнаньні з мінулым месяцам, у Менск прыбывае куды меней тавараў. Вельмі мала ў Менску цукру і селядцоў. Цукар можна дастаць па 40—45 марак фунт, селядцы 17—20 марак. Зусім няма ў прадажы амэрыканскага лою, а поснае масло прадаецца па 20—15 марак фунт. Вельмі паменшыліся ў горадзе запасы бакалеі і галянтарэі. Бадай на 200% ўздаражалі фарбы. Сахарын прадаецца толькі на царскіе грошы—1800—1900 руб. кілё.

У будучыне чакаюць яшчэ большага павялічэньня цэн на ўсе тавары.

Почта адчынена гэтымі днямі вось у якіх пунктах: у Стоўбцах і Койданаве—Менск. округу і Буцлаве — Віленскага оуругу.

Цёплая бялізна, адтрыманая у ліку 26.000 камплектаў для раздачы сярод бяднейшага насяленьня Менску, гэтымі днямі будзе раздавацца. Утворана спэцыяльная камісія у складзе прадстаўнікаў двух ад палякоў, аднаго ад беларусаў і аднаго ад жыдоў.

У хуткім часе пачнуць зноў працаваць у Менску зачыненые цяпер майстэрні пры чыгунцы. Патрэбные варштаты і матэр'ялы будуць выпісаны з заграніцы.

На біржы курс польскай маркі ранейшы—53 руб. за 100 марак. На польскіе маркі зусім няма запатрэбаваньня. Вялікае запатрэбаваньне на царскіе рублі і нямецкіе маркі. Цяпер іх на біржы вельмі мала. За 500-кі плацяць 880—890 мар. польскіх. Ост-рублі на 2—3% даражэй нямецкіх марак.

Танные абеды для бедных дзяцей выдаюцца ва ўсім менскім окрузе ў ліку 65,000. Цяпер прыняты меры да таго, каб плата за абеды была паменшана з 30 да 15 фэнінгаў.

Малако прадаецца па 8 марак кварта.

Урадовае абвяшчэньне.

Скарбовая ізба ў Менску падае да агульнага ведама, што подлуг загаду міністэрства фінансаў, вываз **царскай валюты** з Усходніх Зямель у б. Конгрэсовую Польшчу строга забараняецца. Дазваленьне на вываз грошай у рублёвай валюце з Усходніх Зямель у Варшаву можа выдаваць толькі міністэрство фінансаў.

Невыпаўненьне гэтага загаду будзе карацца адміністрацыйнем чынам.

І. Петрашэускі
Дырэктар Скарбовай Ізбы.
З. Чэркевіч
Кіраўнік Крэдытнага Аддзелу.

Допісы.

Слуцкі павет. З прыездам у Слуцак, я пастараўся зьвярнуць увагу на арганізацыю павятовай школьнай рады Случчыны. Ня маючы магчымасьці с клікаць сход беларусаў, я залажыў касовую раду, аб чым паслаў паперу Беларускаму Камітэту ў Менск і павятоваму старасьце. Спадзяюся што праца пойдзе.

Быў на павеце. Агульнае ўражаньне вельмі добрае. Сялянство ідзе насустрэч з адчыненай душою. У кожным слове іх чутна скарга на палякоў. Відаць вялікая запужанасьць сялянства, так што трэба доўга з імі гутарыць, каб пачуць шчырае слово.

У вёсцы Лілікі, Царыўскай воласьці, вучыцель даўно ўжо пачаў знаёміць дзяцей з беларускай мовай, і ён сам вельмі спрыяе беларускаму руху, але абярнуць школу з расійскай на беларускую ня прышлося, бо школа служыць на тры вёскі і склікаць сход было не магчыма. Тут я залажыў культурна—прасьветны гурток „Вясковая Зорка. На Каляды было беларускае ігрышчо. Ставілі „Антось Лата“ і „На дарозе жыцьця“. Гурток мае на мэце пашыраць нацыянальную сьвядомасьць па суседніх вёсках, дзе будзе закладаць чытальні. У вёсцы ёсьць шмат людзей асьвечаных, спрыяючых беларускаму руху, якіе, мне здаецца, прынясуць многа карысьці.

У вёсках Паўстынь, і Волаты, Цараўскай воласьці, і ў вёсцы Ісерпа, Пагоскае воласьці, удалося абярнуць расійскіе школы на беларускіе. Павятовы школьны інспэктар згаджаецца на выкладаньне беларускай мовы толькі там, дзе вучыцель скончыў беларускіе курсы. Дзеля гэтага трэба зрабіць у Случчыне настаўніцкіе курсы.

У вёсцы Заградзе, Цараўскай воласьці, залажыўся беларускі коапэратыў „Гаспадар“, дзе маецца беларуская чытальня. Сялянство вельмі цікавіцца палітыкай. Вялікае значэньне мае чытаньне вершаў. Газэта разыходзіцца добра. Навет у самых глухіх вёсках здаралася бачыць нумары „Беларусі“.

У прадмесьці Слуцку—Востраў—заснована беларуская чытальня „Бацькаўшчына“. Знашоў у Слуцку беларускага прыхільніка свяшчэньніка, які ў цэркве з амбоны гаварыў сялянам а Беларусі і нацыянальным адраджэньні

А. Бараноўскі

Рэдактар—Я. ЛЁСІК.

Выдавец — Часовы Беларускі Нацыянальны Камітэт.

З дазв. вайсков. цэнзуры № 8, 14/і.

Менск. Друкарня Інвалідаў.